

SZERTÁR rovat

tanácsok pedagógusok számára

Készítette: Dr. Madarassy-Szűcs Anna

A szociális következtetőképesség, a rugalmasan adaptív viselkedésszervezés terén mutatkozó eltérésekhez képest a szakemberek által talán kevésbé hangsúlyozott az autisták szenzoros vagyis **érzékelési érzékenysége**. Viselkedésüket, mindennapi életüket ugyanakkor rendkívüli mértékben meghatározza az, hogy bizonyos érzékszervi ingerekre fokozott vagy épp csökkent érzékenységgel reagálnak. Ez a módosult érzékelés a látási, hallási, szaglási, ízlelési, tapintási érzékelés mellett a belső ingerek feldolgozására is érvényes, így a zsigerekből, ízületekből érkező ingerek processzálása, a fájdalom, egyensúly, mozgásérzékelés is módosult lehet. Bogdashina, illetve Harrison és Hare az alábbi lehetséges eltéréseket írják le az érzékeléssel kapcsolatban:

- **érzékelési túlérzékenység** (pl. a túlhallás) és csökkent érzékenység, valamint ezekkel kapcsolatban az érzékelési túlterhelődés és az érzékelés „kikapcsolása”
- **torzított érzékelés** (pl. sokszor látjuk, hogy autista gyermekek szívesen néznek a szemük sarkából tárgyakat, amelynek háttérében állhat akár a perifériás látásélesség relatív erőssége a szemben elhelyezkedő tárgyra való fókuszálási képességhez képest),
- az érzékszervi ingerek **szokatlan feldolgozása** (ilyen lehet például a szinesztézia, amikor egy szenzoros rendszerből érkező érzékszervi ingert egy másik érzékszervi modalitás csatornáján keresztül érzékelnek, mondjuk bizonyos hangok hallása esetén bizonyos társuló színek látása, vagy a szelektív evés háttérében sejtehető eltérések: bizonyos ízek helyett az étel által a szájban keltett érzés fontos
- nehézségek az érzékelési információk **forrásának meghatározása** esetén.

Mivel a fentiek minden autista személy esetén különböző módon és mértékben jelennek meg, nehéz lenne egy-egy tanácsot kiválasztani, de az osztálytermi körülményeket felidézve érdemes lehet végiggondolni, hogy milyen ingereket lehet kiküszöbölni (pl: erős parfüm, indokolatlanul erős fények, a hirtelen éles hangon megszólaló csengő vagy akár mindenki tekintete, ami feleléskor a felelőre szegeződik...) és mik azok, amiket viszont tudunk biztosítani egy bizonyos ingert kereső gyerek számára.

Legtöbbünknek biztos van tapasztalata például egy kényelmetlen cipővel, vagy egy olyan nappal, amikor melegebben öltöztünk a kelleténél és nem volt lehetőség módosítani, milyen frusztrációt jelentettek ezek az ingerek. Ahhoz azonban, hogy az autistákat megértsük, gondolnunk kell arra, hogy számos olyan inger is problémaforrássá válhat számukra, amiket mi talán észre sem veszünk. Ráadásul ezeket adott esetben sokkal nehezebben azonosítják és a problémáikat nehezebben is kommunikálják.

Az autizmus spektrumzavar diagnózisával kapcsolatban mindig buzdítjuk az érintettek szüleit, hogy a gyermek nehézségeiről **konzultáljanak a gyermek pedagógusaival**.

Az autista gyermekek érzékszervi túlterhelődését figyelembe véve nagyon fontos már az is, **hova ültetjük őket** az osztályteremben. Elsődleges szempont, hogy a gyermek lássa és jól hallja a tanárt és minél kevesebb környezeti ingerrel kelljen folyamatos erőfeszítéssel kizárnia. A csoportokban, összetolt padokban történő munka könnyen átláthatatlanná válik, a cél a minél csendesebb, strukturáltabb környezet kialakítása.

A túl sok ingerrel és szociális elvárással való küzdelem frusztrációt kelt, illetve sokszor olyan mértékben emészti fel a gyermekek energiáját, hogy nem marad kapacitásuk magára a tanulásra, odafigyelésre. Sok autista gyermek bújik el a szekrénybe, keres menedéket az udvar egy sarkában, vagy akár a pad alá, mosdóba húzódva. **Szünetekben a feltöltődésre** sajnos ritkán van lehetőségük a zsiszegő udvaron, ahol egyedül maradni ráadásul igen kockázatos: a magányosan ténfergő gyermekek ugyanis könnyen válhatnak kortársbántalmazás, piszkálódás áldozatává. Nagy segítség lenne egy csendesebb, beszélgetés-mentes hely biztosítása számukra a „feltöltődésre”.

Minden, ami szorongást kelt, vagy az autista gyerekek feszültségét növeli, az szenzoros érzékenységek fokozódásához is vezethet, amitől tovább növekszik a szorongás mértéke és így ördögi kör alakul ki. A **minél kiszámíthatóbb napirend**, következetesen tartott struktúra és ennek minél jobban vizualizálható elemei óriási segítséget jelentenek az autista gyermekeknek. A verbálisan átadott tudnivalók olyan szociális és nyelvi szűrőn keresztül érkeznek el hozzájuk, mely számos félreértés forrásául szolgálhat. Ugyanakkor a képekkel, egyértelmű, konkrét, röviden, tömören megfogalmazott szöveggel leírt feladatok könnyebben érthetőek és ezáltal könnyebben teljesíthetőek számukra. Érdemes ezért a tanteremben kifüggeszteni egy piktogramokkal illusztrált napirendet, az óra menetét hasonlóan felírni a táblára, és letörölni, vagy a napirendi pontot levenni, ha már az adott tevékenységgel végeztünk. Ez az idő strukturálásának egyik legfontosabb eszköze. Törekedjünk rá, hogy a gyermekeket a váltásra, változásokra előre felkészítsük, ez szintén sok szorongástól megkíméli őket.

Sok autista gyerek számára a kívülről „fészkelődés”-nek tartott **izgás-mozgás** valójában a figyelem-koncentrációt serkentő önstimuláció egy megjelenése, amit hajlamosak vagyunk épp figyelem elterelődésként értékelni és letiltani. Mivel hazánkban még nem léteznek pedálos székek, amiken „tekerhetnek” a gyerekek óra alatt (pedig milyen jók is azok!), érdemes végiggondolni, milyen tevékenységet engedélyezhetünk, ami segíti őket. Ha érzékeljük, hogy az oda-nem-figyelés valójában csak látszólagos, és a gyermek nagyon is jól tud összpontosítani az akusztikus ingerre, amennyiben nem kell egyszerre a vizuálist is fogadnia (pl: a tanárra meredten nézve), bátran engedélyezhetünk mocorgást, firkálást, stressz-labda nyomkodását, akár rágózást is, nyilván megfelelő szabályokkal biztosítva, hogy ez másoknak se legyen zavaró.

Vadaskert Alapítvány
Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia
www.vadaskert.hu
www.vadaskertem.hu

Kérjük, adója 1%-ával támogassa a Vadaskert Alapítvány működését!
Adószámunk: 19007191-1-41